

การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก ให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

Developing Administration Model for Quality Maintenance of Small Educational Opportunity Extension Schools in the Upper Northern Region

¹อัจฉราภรณ์ บัวนวล และ ²สมเกียรติ ตุ่นแก้ว

¹Atcharaporn Buauan and ²Somkiet Tunkaew

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Educational Administration Program, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

E-mail: ¹buanuanatcharaporn@gmail.com, ²somkiet.tun@crru.ac.th

Received April 14, 2023; Revised May 6, 2023; Accepted May 31, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก สัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน และศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก โดยการสอบถามความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 255 คน กำหนดรูปแบบและจัดทำประเด็นในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ สร้างและตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้โดยตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 46 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI modified

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (5 Development School Model) ประกอบด้วย

5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การบริหารโรงเรียน; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก; การดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

Abstract

This research used a mixed research method. The qualitative and quantitative data were collected for the purpose of research to develop an administration model for quality maintenance of small educational opportunity extension schools in the upper northern region by studying basic information from the study management guidelines of small educational opportunity extension schools, document synthesis, examining best practices schools, interviewing 4 experts, studying the current and desirable conditions of small educational opportunity extension schools by asking the opinions of 255 informants, creating and verifying the accuracy and feasibility by inspecting 9 experts, and assessing the suitability and usefulness by 46 stakeholders. The data analysis deployed content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and modified PNI.

The results showed that developing an administration model for quality maintenance of small educational opportunity extension schools in the upper northern region had its suitability and usefulness rated at the highest level. The developing administration model for quality maintenance of small educational opportunity extension schools in the upper Northern Region (5 development school model) comprises 5 components: 1: principles of administration for quality maintenance of small educational opportunity extension schools; 2: Objectives of administration for quality maintenance of small educational opportunity extension schools; 3: Scope of work and processes of administration for quality maintenance of small educational opportunity extension schools; 4: Evaluation guidelines for administration for quality maintenance of small educational opportunity extension schools; and 5: Success Conditions of Administration for Quality Maintenance of Small Educational Opportunity Extension Schools.

Keywords: Pattern development; School administration; Small educational opportunity extension schools; Stand alone

บทนำ

ในปัจจุบัน โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ที่ถือว่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 14,976 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียน Stand Alone จำนวน 5,099 โรงเรียน โรงเรียนที่จัดการเรียนรวมแล้ว จำนวน 1,291 โรงเรียน โรงเรียนรอบประกาศเล็ก จำนวน 211 โรงเรียน และโรงเรียนที่ต้องบริหารจัดการ จำนวน 8,375 โรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) การพัฒนาคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพปัญหาในบริบทของแต่ละสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีรูปแบบในการดำเนินงานที่เฉพาะและชัดเจน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีคุณภาพสูงขึ้นใน 4 ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ คุณภาพนักเรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558) สอดคล้องกับ อิทธิพลพลเยี่ยมหาญ (2563) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยรูปแบบที่มีคุณภาพนั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง มีกระบวนการพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์จริงในเรื่องนั้น ๆ และสอดคล้องกับ วิชัย ลาดิ และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองใน 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารการบริหารจัดการ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

จากการประชุมชี้แจงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2564 สรุปว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมายภารกิจให้สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายดูแลการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสให้สามารถขับเคลื่อนตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ข้อ 11 การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความจำเป็น

พิเศษ สอดคล้องกับวาระเร่งด่วน (Quick Win) วาระที่ 5 ในด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเรื่องการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมทักษะอาชีพเป็นการส่งเสริมให้โรงเรียนขยายโอกาสได้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2564–2565 ทั้งด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพ ซึ่งในด้านประสิทธิภาพได้กล่าวถึง 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีนวัตกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) พัฒนาโรงเรียนมัธยมดีสี่มุมเมือง โรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) บริหารจัดการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 น้อยกว่า 20 คน ให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบายโรงเรียนคุณภาพของชุมชน 4) ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ และสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ 5) สนับสนุนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้เป็นต้นแบบการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 6) เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาดังกล่าว จึงทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ให้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กที่มีความพร้อมและเหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อชุมชนและผู้ปกครอง ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและได้รับการศึกษาอย่าง มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา พร้อมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ผู้ปกครองและ ผู้เรียนสามารถร่วมกันดำเนินงานให้เป็นไปแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

จากการศึกษาแนวคิดของ Willer (1986), Joyce and Weil (1996), Gilgun (2012), พรทิพย์ นवलแก้ว (2560) และ วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัตตานนท์ (2564) ผู้วิจัยสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ และการบริหารโรงเรียนคุณภาพ ของ Brown and Moberg (1980), Deming (1989), Tenner and Detoro (1992), สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2560), สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2560), สมภาพ ลีภัยรัตน์ (2560), อร่าม วัฒนะ และคณะ (2561) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) โดยสังเคราะห์สรุปการบริหารขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียน 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน 3) ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียน และ 4) แนวทาง การประเมินผลการบริหารโรงเรียน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน

หลักการบริหารโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับหลักการบริหารคุณภาพ โดยการสังเคราะห์แนวคิดของ Deming (1950), Tenner and Detoro (1992), Molina et al. (2008), องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (2008), ชวงโชติ พันธุ์เวช (2552) และสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2560) สรุปได้ว่า หลักการบริหารคุณภาพ หมายถึง การนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้โดยมีจุดเน้นด้านคุณภาพ

ซึ่งคำนึงถึงความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก โดยในการพัฒนาให้เกิดคุณภาพต้องเกิดจากการทำงานในลักษณะเป็นทีม การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของทุกคน ในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และที่สำคัญคือ การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพต้องเกิดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน โดยการสังเคราะห์แนวคิดของ Tenner and Detoro (1992) และองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) (2008) สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงงานและปรับปรุงคุณภาพของบริการ เพื่อเป็นการประกันคุณภาพ อันจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความพอใจ

ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายภาระงานในการบริหารโรงเรียน โดยการสังเคราะห์แนวคิดของ ฉวีวรรณ อินชุกุล และ นพดล เจนอักษร(2559), พรทิพย์ นवलแก้ว (2560), สุพรรณษา กรอกสำโรง (2562) และวิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2564) สรุปได้ว่า ขอบข่ายภาระงานในการบริหารโรงเรียน หมายถึง ภาระงานหรือแนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนสนองกับการปฏิรูประบบราชการและให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพึงพอใจมากที่สุดตามเป้าหมาย การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และจากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียน โดยการสังเคราะห์แนวคิดของ Deming (1989), Gulick and Unvick (1973), Tenner and Detoro (1992), องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) (2008)

แนวทางการประเมินผลการบริหารงานโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลการบริหารงานโรงเรียน โดยการสังเคราะห์แนวคิดของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2560), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) สรุปได้ว่า แนวทางการประเมินผลการบริหารงานโรงเรียน หมายถึง แนวทางในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลของการบริหารโรงเรียน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่าได้ผลตามที่กำหนดไว้เพียงใด

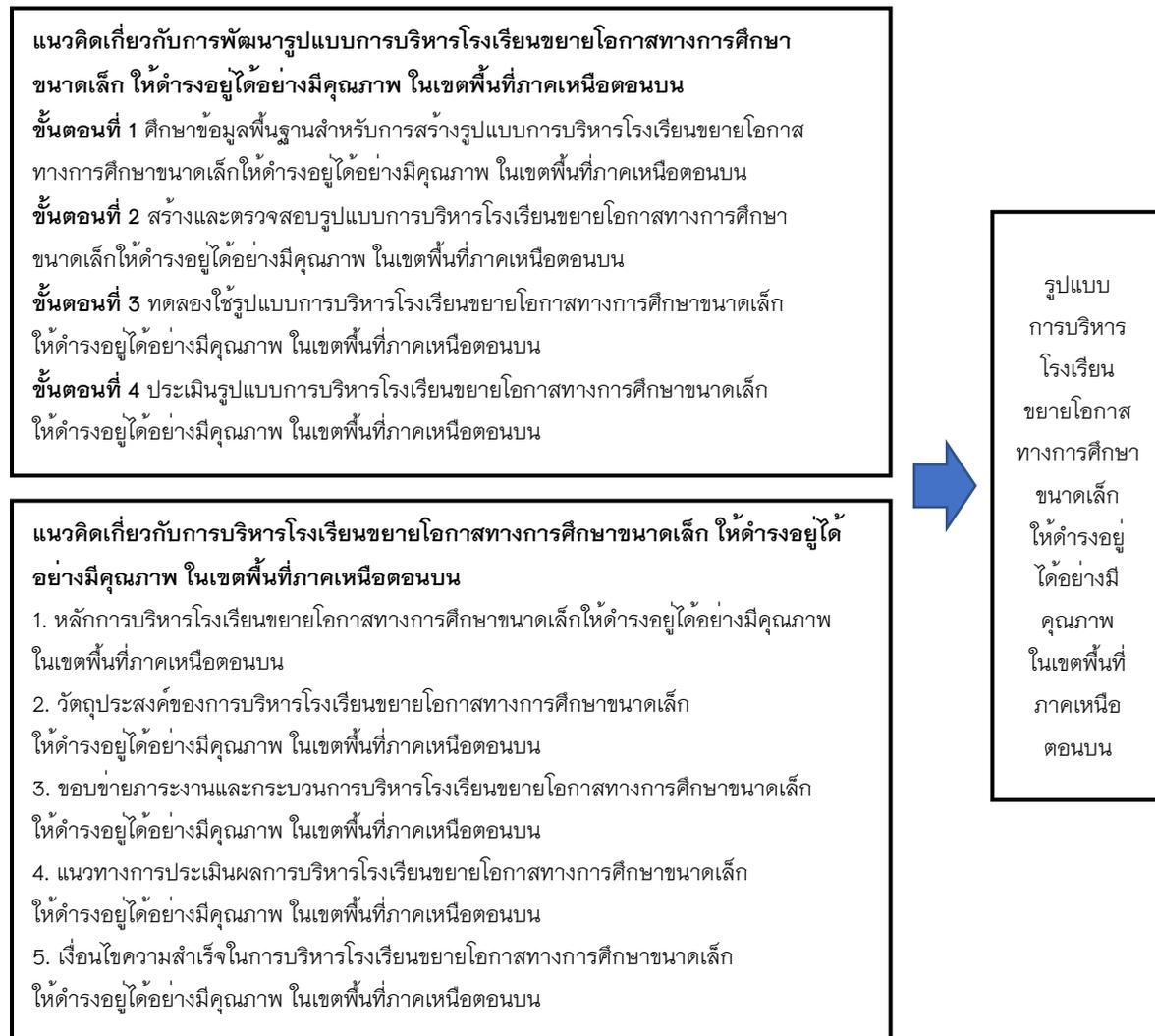
เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2558), นันทวัน สีมะเต็อ และคณะ (2564), สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 (2564) และบุญส่ง งามอาจ และคณะ

(2565) สรุปได้ว่า เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน หมายถึง แนวทางที่เป็นรูปธรรมในการยึดโยงการปฏิบัติงานทุกระดับให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรรู้ว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร ตอบสนองวิสัยทัศน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ที่มีขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้เห็นแนวทางการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี (Mixed method research) (Creswell & Plano Clark, 2011) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัย นำผลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice) จำนวน 4 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตาราง และสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบออนไลน์และสถานที่จริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางและสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.4 การศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน รวม 51 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 255 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item of Objective Congruence : IOC) แต่ละข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2558) และหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้ (Try-out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 6 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงาน รวมทั้งสิ้น 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นค่า α ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามฉบับจริงทางไปรษณีย์ไทยและตอบแบบสอบถามทาง Google form โดยใช้เวลาในการติดตาม 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่ และหาร้อยละ นำเสนอในรูปตาราง อธิบายได้ ตาราง วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้เทคนิคหรือการคำนวณหาค่าดัชนี (PNI modified) จัดลำดับความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 1.5 การสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. แหล่งข้อมูล สรุปผลการศึกษานวทางการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในการดำเนินการตามขั้นที่ 1.1 – 1.4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกสรุปรายละเอียด ผลการสังเคราะห์ข้อมูลขั้นที่ 1.1 – 1.4

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

ขั้นที่ 2.1 ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่าง มีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 ท่าน เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) ผ่านระบบ Google meet เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรายบุคคล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของรูปแบบฯ ในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1 โรงเรียน เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) คู่มือการนำรูปแบบไปใช้ 2) ปฏิทินการดำเนินกิจกรรม การทดลองการใช้รูปแบบ 3) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบฯ 4) แบบประเมินผลการพัฒนา สมรรถนะครูผู้สอนและบุคลากร 5) แบบประเมินความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองเชิงปฏิบัติการเป็นการนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริงตามปฏิทิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จำนวน 46 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการส่งรูปแบบฯ และแบบประเมินฉบับจริงทางไปรษณีย์ไทย และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามทาง Google form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมาย เกณฑ์แต่ละด้านจะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) สร้างและ

ตรวจสอบรูปแบบฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ 4) ประเมินรูปแบบฯ และรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 3) ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีดังนี้ 1) หลักการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ 2) หลักการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักการบริหารงานอย่างเป็นระบบ 5) หลักการพัฒนานวัตกรรมขององค์กร และ 6) หลักการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีดังนี้ 1) เพื่อจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น 2) เพื่อส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ 3) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีดังนี้ 1) ขอบข่ายภาระงาน ประกอบด้วย 1.1) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา 1.2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 1.3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1.4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 1.5) การสร้างเครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 1.6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 2.1) ขั้นการวางแผนพัฒนา (Development Planning) 2.2) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนา (Development Practice) 2.3) ขั้นการกำกับ ติดตามการพัฒนา (Development monitoring)

2.4) ขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนา (Development evaluation) และ 2.5) ขั้นตอนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Development continuous)

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีดังนี้ 1) ประเด็นการประเมินการบริหาร ประกอบด้วย 1.1) ด้านสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 1.2) ด้านสมรรถนะผู้อำนวยการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา และด้านการพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา 1.3) ด้านสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1.4) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการขับเคลื่อนพัฒนาสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบท 2) วิธีการประเมินผลการบริหาร ประกอบด้วย 2.1) พิจารณาจากรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2.2) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2.3) ใช้แบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2.4) ใช้แบบประเมินสภาพจริง

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1) เงื่อนไขด้านระบบการบริหารและการจัดการ ได้แก่ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศช่วยเหลือ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) เงื่อนไขด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความพร้อมในด้านสมรรถนะ ศักยภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ การบริหารงานมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล 3) เงื่อนไขด้านการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ ด้านพฤติกรรมการสอน คุณภาพการสอนของครู ความถนัดตามลักษณะของครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถใช้เทคโนโลยี ICT มีความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการทำงานเป็นทีม 4) เงื่อนไขด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การกระจายอำนาจการบริหารงาน การระดมทรัพยากร การวางแผนกำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผล มีกลไกในการควบคุมติดตามโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 5) เงื่อนไขด้านผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่พัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รักการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงาน และทักษะชีวิตตามบริบทของชุมชน และท้องถิ่น

ผลการตรวจสอบรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าความถูกต้องและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมพบว่า มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.17) และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D = 0.34)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบ มีดังนี้ 1) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อคู่มือการใช้รูปแบบ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ผลการประเมินสมรรถนะ พบว่า คะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) เช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 4 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ 4) ประเมินรูปแบบฯ และรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 3) ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อธิธิพล พลเยี่ยมหาญ (2563) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยรูปแบบที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่ การปฏิบัติได้จริงผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนา รูปแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง มีกระบวนการพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์จริงในเรื่องนั้น ๆ และสอดคล้องกับ วิรัช ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพ

การศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองใน 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมี 5 องค์ประกอบ คือ แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ กลไกการดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบ มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีคุณภาพถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชีรวุฒิ เอกะกุล และ สมคิด สร้อยน้ำ (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ผลการสร้างรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบและกลไกการดำเนินงาน 4) การดำเนินงาน 5) การประเมินผลและ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้อย่าง ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้องของรูปแบบเครือข่าย การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อร่าม วัฒนะ และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) เครือข่ายความร่วมมือ 5) คุณภาพนักเรียน 6) การบริหารจัดการ 7) การพัฒนาบุคลากร 2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ 3. การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้อย่าง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

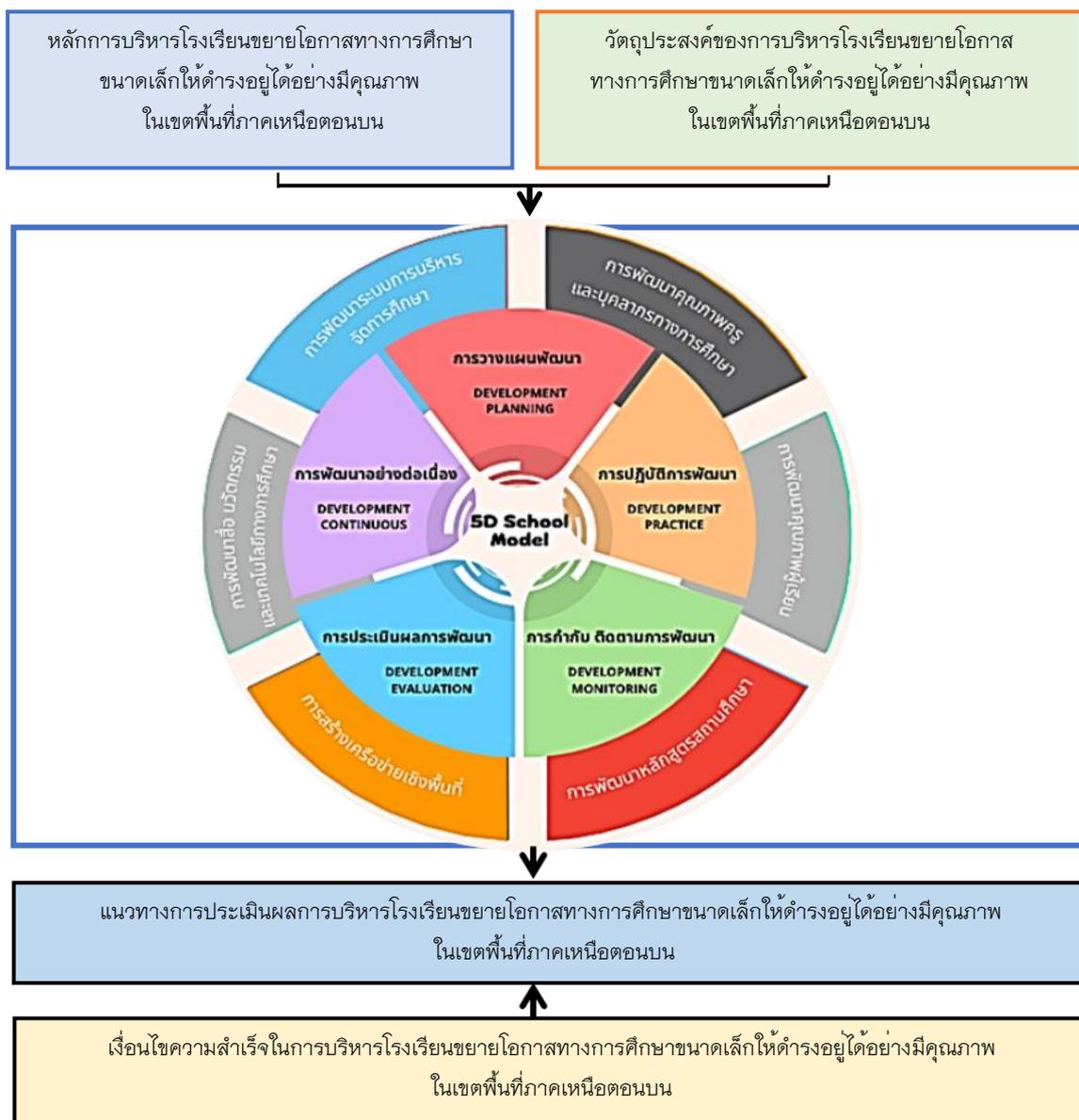
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบ มีดังนี้ 1) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ พบว่า 1) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อคู่มือการใช้รูปแบบ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ผลการประเมินสมรรถนะ พบว่า คะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธิพงศ์ พลอาจ และคณะ (2557) พบว่า 1) สภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงสร้างอย่างชัดเจนแต่สามารถยืดหยุ่นได้เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน และปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การพัฒนาดุลยภาพการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยวิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) มี 12 กลยุทธ์มาตรการในการดำเนินการตามกลยุทธ์ จำนวน 36 มาตรการ และตัวชี้วัดที่แสดงถึงความสำเร็จ จำนวน 54 ตัวชี้วัด 3) ผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์โดยภาพรวม พบว่า มีความสอดคล้องในระดับมาก มีความเป็นไปได้ในระดับมาก มีความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก และมากที่สุด และสอดคล้องกับ ญัฐมนต์ ชาญเชิงคำ (2561) พบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ในการจัดกลุ่มองค์ประกอบสามารถจัดกลุ่มได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (3) การวางแผนกลยุทธ์ (4) การพัฒนาศักยภาพครู (5) การส่งเสริมการจัดการศึกษา (6) การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การนำเสนอรูปแบบ พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ 43 ตัวแปร มีแนวทางทั้งหมด 89 แนวทาง 3) ผลการประเมินรูปแบบพบว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ยอมรับได้ตามเกณฑ์ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (5 Development School Model) เป็นรูปแบบที่นำไปเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (5 Development School Model)

จากภาพที่ 2 แสดงถึงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน สามารถอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ 1) หลักการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ 2) หลักการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักการบริหารงานอย่างเป็นระบบ 5) หลักการพัฒนานวัตกรรมขององค์กร และ 6) หลักการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. เพื่อจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. ขอบข่ายภาระงาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) การสร้างเครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผนพัฒนา (Development Planning) 2) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนา (Development Practice) 3) ขั้นการกำกับ ติดตามการพัฒนา (Development monitoring) 4) ขั้นการประเมินผลการพัฒนา (Development evaluation) และ 5) ขั้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Development continuous)

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1. ประเด็นการประเมินการบริหาร ประกอบด้วย 1) ด้านสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ด้านสมรรถนะผู้อำนวยการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา และด้านการพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา 3) ด้านสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนา

คุณภาพผู้เรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการขับเคลื่อนพัฒนาสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบท

2. วิธีการประเมินผลการบริหาร ประกอบด้วย 1) พิจารณาจากรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา 3) ใช้แบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 4) ใช้แบบประเมินสภาพจริง

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ 1) เงื่อนไขด้านระบบการบริหารและการจัดการ 2) เงื่อนไขด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 3) เงื่อนไขด้านการปฏิบัติงานของครู 4) เงื่อนไขด้านการมีส่วนร่วม และ 5) เงื่อนไขด้านผู้เรียน

สรุป

รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความเหมาะสมกับสภาพบริบท สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนผู้ปกครอง ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 3) ขอบข่ายภาระงานและกระบวนการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบฯ 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ 4) ประเมินรูปแบบฯ และรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการบริหารโรงเรียน 2) วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน 3) ขอบข่ายภาระงานและ

กระบวนการบริหารโรงเรียน 4) แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ไปใช้ในการวางแผนเชิงนโยบายและปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กแต่ละพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรนำรูปแบบไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพที่มีสภาพของสถานศึกษาที่บริบทใกล้เคียงกัน เพื่อการบริหารจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบ มีดังนี้ 1) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ พบว่า 1) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อคู่มือการใช้รูปแบบ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม 2) ผลการประเมินสมรรถนะ พบว่า คะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา และควรมีการพัฒนาองค์การที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน องค์กรภายนอกและสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็น ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรกำหนดแนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่และมีการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็กให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. ใน ผลการประชุมผู้บริหารสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สพ.ศธ.) ครั้งที่ 1/2563 วันที่ 6 พฤศจิกายน 256 ณ ห้องประชุมราชวัลลภ กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/11/06/executive-meeting-ops/>
- ฉวีวรรณ อินชุกุล และ นพดล เจนอักษร. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 138-147.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2558). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- ช่วงโชติ พันธุ์เวช. (2552). *การจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณัฐมนต์ ชาญเชิงคำ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(3), 87-101.
- ธีรฤทธิ เอกะกุล และ สมคิด สร้อยน้ำ. (2558). รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(2), 128-137.
- นันทวัน สิมะเดื่อ, สุพรรณิ สมานญาติ และ สรายุทธ์ เศรษฐขจร. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วารสารการอาชีวศึกษาภาคกลาง*, 6(1), 79-89.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง งามอาจ, เกียรติศักดิ์ ศรีสมบัติ และ คันทรทรัพย์ ชมพูพาทย์. (2565). องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(46), 544-559.
- พัทธิพงศ์ พลอาจ, ระมัด โชชัย และ สำราญ มีแจ่ง. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 16(1), 24-39.

- พรทิพย์ นवलแก้ว. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลในจังหวัดสระแก้ว. *Journal of Nakhonratchasima College*, 11(3), 111–120.
- วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 85–100.
- ศุภโชค ปิยะสันดี. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 9(2), 175–189.
- สมภาพร ลีภัยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *100 อันดับโรงเรียนดีที่สุดในปี 58*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.komchadluek.net/news/detail/214695>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ประกาศนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.kruachieve.com/เรื่องราว/นโยบายสำนักงานคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *สพฐ. ประชุมชี้แจงการส่งเสริม สนับสนุนภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้น ม.1-3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สพฐ.* สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.obec.go.th/archives/482970>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1. (2564). *แผนขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดเล็ก*. อุดรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2560). *กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559–2563)*. ม.ป.ท.
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2560). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ปี 2561–2562. TQA Criteria for Performance Excellence Framework 2561–2562*. กรุงเทพฯ: ตะวันออก.
- สุพรรณษา กรอกสำโรง. (2562). ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดระนอง. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 11(1), 32–40.

- อร่าม วัฒนนะ, นันทิยา น้อยจันทร์ และ สาทร ทรัพย์รวงทอง. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 7(1), 55–71.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Dhammathas Academic Journal*, 20(1), 75–86.
- อุทัย ไทยกรรณ์, สุขแก้ว คำสอน และ เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 13(1), 88–104.
- องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน. (2008). *ระบบประกันคุณภาพมาตรฐาน ISO 9000*. กรุงเทพฯ: องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน.
- Brown, W.B., & Moberg, D.J. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach*. New York: John Wiley and Sons.
- Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. (2nd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Deming, W.E. (1950). *Elementary Principles of the Statistical Control of Quality*. JUSE.
- Deming, W. E. (1989). *Out of The Crisis*. Boston: The Massachusetts Institute of Technology Center for Advanced Engineering Study.
- Gilgun, J. F. (2012). Reflexivity and Qualitative Research. *Current Issue in Qualitative Research*, 1(2), 1–8.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1973). *Paper on the Science of Administration*. Clifton: Augustus M. Kelley.
- Joyce, B., & Weil, M. (1996). *Models of Teaching*. (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Molina, M., Castro, E., & Mason, J. (2008). Elementary School Students' Approaches to Solving True/false Number Sentences. *PNA*, 2(2), 75–86.
- Tenner, A. R., & Detoro, I. J. (1992). *Total Quality Management: There Step to Continuous Improvement*. Massachusetts: Addison–Wesley.
- Willer, D. (1986). *Theory and the Experimental Investigation of Social Structures*. New York: Gordon and Breach Science.